

TEKSTEN**KARITAS**

Karitas habundat in omnia,
de imis excellentissima super sidera,
atque amantissima in omnia,
quia summo Regi osculum pacis dedit.

Liefde is in overvloed aanwezig in alle dingen,
van de diepten tot hoog boven de hoogste
sterren, en zij is het meest liefdevol voor alle
dingen; want zij gaf aan de hoge koning de kus
van de vrede.

KI PETIT SEMME PETIT QUELT

Ki petit semme petit quelt
Et qui auques requeillir velt,
En tel liu sa semence espande
Que Diex a cent double li rande;
Car en terre qui riens qui riens ne
Bone semence seche et faut.
Crestines semme et fait semenence
D'un romans que li encomence.

Wie weinig zaait, oogst weinig,
en wie iets wil oogsten
moet zijn zaad daar strooien
waar God hem het honderdvoudige teruggeeft;
want in waardeloze grond
verdort goed zaad en komt het niet op.
Chrétien zaait en verspreidt
een verhaal dat hier aanvangt.

Ce est li contes del graal.
Qui soit contez au corts roials.
Qu'il donc selonc l'evangille,
Sanz ypocrise et sanz gille,
Qu'el dist: 'Ne sache ta senestre
Les biens quant les ta destre.'
Le senestre, selonc l'estoire,
Senefie la vaine gloire.
Et la destre que senefie?
Carité, qui de sa bone oeuvre,
Pas ne se vante, ançois se coevre
Si que ne le set se cil non
Qui Diex et caritez a non.
Diex est caritez, et qui vit
En carité selonc l'escrit,
Il maint en Dieu, et Diex en lui.

Het is het verhaal van de graal
dat verteld gaat worden aan koninklijke hoven
en daarom, zoals het evangelie wil,
vrij is van hypocrisie en van bedrog,
want het evangelie zegt: 'laat je linkerhand
niet de weldaden van je rechterhand kennen.'
De linkerhand, betekent
volgens de overlevering ijdele roem,
en wat betekent de rechterhand?
Liefdadigheid, die niet prat gaat
op haar goede werken, maar die verheimelijkt,
zodat niemand er weet van heeft
behoudens hij die God en Caritas heet.
God is Caritas en wie leeft in liefdadigheid,
naar de Schrift, die blijft in God en God in
hem.
[ML]

**HIE KOM VON DER ICH SPRECHEN
WIL**

Hie kom von der ich spreken wil:
ein magt gein triuwen wol gelobt,
wan daz ir zuht was vertobt.
ir mære tet vil liuten leit.
nu høert wie diu juncfrouwe reit.
ein mûl hōch als ein kastelân,
val, und dennoch sus gestân,
nasnetic und verbrant
als ungeschiu marc erkant.
ir zoum und ir gereite
was gewohrt mit arbeite,
tiwer unde rîche.
Ir mûl gienc volleclîche.
si was niht frouwentlîch gevar.
wê was solt ir komen dar?
si kom jedoch: das muose et sîn.
Artûs he si brâhte pîn.

Daar komt degene over wie ik spreken wil,
een maagd die hoog geroemd werd om haar
trouw, maar met de manieren van een razende.
Wat zij te zeggen had, deed velen verdriet.
Hoor nu waarop die jonkvrouwe reed:
een muildier, hoog als een Kastiliaans paard,
vaal van kleur, met opengesneden neusgaten
en vol dichtgeschroeide wonden
als een Hongaars strijdros.
Haar toom en haar tuig waren echter
zorgvuldig vervaardigd,
kostbaar en weelderig.
Het muildier had een krachtige gang.
Zij zag er niet uit als een edelvrouwe.
Ach, waarom was zij toch gekomen?
Haar komst was nu evenwel een feit, en zo
moest het ook zijn. Zij bracht Artus groot leed.

der meide ir kunst des verjach,
 alle sprâche si wol sprach:
 latin, heidensch, franzoys.
 sie war der witze kurtoys,
 diâletik und jêometri:
 ir waren ouch die lieste bî
 von astronomîe.
 Sie hiez Cundrië:
 surziere was ir zuoname;
 in dem munde niht diu lame:
 wand er geredet ir genuoc.
 vil hôher freude se nieder sluoc.

DIU MAGET WITZE RÎCHE

Diu maget witze rîche
 was gevar den ungelîche.
 die man dâ heizet bêâ schent
 ein brütlachen von Gent,
 noch blâwer denne ein lāsûr,
 het an geleit der freuden schûr:
 daz was ein kappe wol gesniten
 al nâch der Franzoyser sîten:
 drunde an ir lîb was pfelle guot.
 von Lunders ein pfâwîn huot,
 gefurriert mit einem blîalt
 (der hout was niwe, diu snour niht alt),
 der hieng ir an dem rûcke.
 ir mære was ein brücke:
 über freude es jâmer trouc.
 si zucte in schimpfes dâ genuoc
 über den huot ein zopf ir swanc
 unz ûf den mûl: der was so lanc,
 swarz, herte und niht se clâr,
 lînde als eins swînes rûckehâr.
 Si was genaset als ein hunt:
 zwên ebers zene ir vûr den munt
 giengen wol spannen lanc.
 ietweder wintbrâ sich dranc
 mit zöpfen vûr die hârsnuor.
 mîn zuht durch wâhrheit missevuor,
 daz ich sus muoz von vrouwen sagen:
 kein andriu darf ez von mir clagen:
 Cundrië truoc oren als ein ber,
 niht nâch vriundes minne ger:
 Rûch was ir antlütze erkant.
 ein geisel vuorte si in der hant:
 dem warn die swenkel sîdîn
 unt der stil ein rubbîn.
 gevar als eines affen hût
 truc hende diz gaebe trût.
 die nagele wâren niht ze licht;
 wan mir diu âventiure giht,
 si stüenden als eins lewen clân.
 nâch ir minne was selten tjost getân!

De maagd verstond vele kunsten,
 en zij kon alle talen goed spreken:
 het Latijn, de taal der heidenen, en het Frans.
 Zij beheerste de courtoisie van het verstand:
 de dialectiek en de geometrie,
 en ook de wetenschap
 der astronomie.
 Zij heete Cundrie,
 en haar bijnaam was 'la sorcière'.
 Haar tong was allerminst verlamd,
 want zij sprak meer dan genoeg.
 De hoogste vreugde sloeg zij terneer.
 [LB]

De met zoveel wijsheid en verstand begaafde
 jonkvrouw zag er wel heel anders uit
 dan degenen die men als 'des beaux gens'
 aanduidt. Deze vreugde-vernietigende hagel
 droeg een welgesneden schoudermantel
 met een kap, geheel naar de Franse mode,
 vervaardigd uit Gents bruidsdoek
 dat nog blauwer was dan lazuur.
 Daaronder droeg zij voortreffelijk satijn aan
 haar lichaam. Op haar rug hing een hoed uit
 Lunders met pauwenveren en gevoerd met
 goudbrokaat (de hoed was nieuw en het snoer
 ervan niet oud). Wat zij te vertellen had, was
 een brug die het verdriet over de stroom der
 vreugde voerde.
 Met een ruk ontnam zij het alle vrolijkheid.
 Over haar hoed heen bungelde een vlecht
 tot op de rug van het muilnier, zo lang was die.
 Hij was zwart, stug en weinig fraai, zo zacht als
 de stekelharen op de rug van een zwijn.
 Ze had een neus als van een hond,
 en twee evertanden staken uit haar mond,
 wel meer dan één span lang. Allebei haar
 wenkbrauwen waren in vlechten onder haar
 haarband doorgehaald. Ik schend hier de
 wellevendheid omwille van de waarheid, nu
 ik zulke dingen over een vrouw moet zeggen;
 geen enkele andere vrouw zal zich op dit punt
 over mij hoeven te beklagen. Cundrie had oren
 als een beer, en haar ruig gelaat was niet zoals
 de minne van een geliefde het verlangt!
 In haar hand droeg zij een zweep
 met zijden koorden
 en een robijnen heft.
 Handen die eruitzagen als van apenhuid
 had dit lieve schatje,
 en haar nagels waren ook niet al te schitterend,
 want naar het avontuur mij vertelt,
 staken die uit als leuwenklauwen. Om haar
 minne waren weinig speergevechten gevoerd!
 [LB]

SIE SPRACH: 'IRT TOUT IR SITE BUOZ'

Sie sprach: 'ir tout ir site buoz,
 das ich versage mînen gruo
 Artûse unt der messnîe sîn.
 gunêrt sî iuwer liehter schîn
 und iuwer manlîchen lide.
 het ich suone oder vride,
 diu waern iu beidiu tiure!
 ich dunke iuch ungehiure,
 und bin gehiurer doch dann ir.
 hêr Parzivâl, wan sagt ir mir
 unt bescheidet mich einer mære,
 dô der trûrige vischære
 saz âne vöude und âne trôst,
 war umb ir in niht siufzens hât erlôst?
 Er truog iu vür den jâmers last.
 ir vil ungetriuwer gast!
 sîn not iuch solte erbarmet hân.
 daz iu der munt noch werde wan,
 ich mein der zungen drinne,
 als iu das herze ist rehter sinne!
 gein der helle ir sît benant
 ze himele vor der hôhsten hant:
 als sît ir ûf der erden,
 versinnent sich die werden.
 ir heiles ban, ir saelden vluoch,
 des ganzen prîses reht unruoch!

Ir sît manlîcher êren schiech,
 und an der werdekeit sô siech
 kein arzet mag iuch des ernern.
 ich wil ûf iuwerem houbte swern,
 gît mir iemen des den eit,
 daz groezer valsch nie wart bereit
 deheinem alsô schoenem man.
 ir vederangel, ir nâtern zan!
 iu gap iedoeh der wirt ein swert,
 des iuwer wirde wart nie wert:
 da erwarb iu swîgem sünden zil.
 ir sît der hellehirten spil.
 guêrter lîp, hêr Parzivâl!
 ir sâht ouch vür iuch tragen den grâl,
 und snîdende silber und bluotic sper,
 ir vrôuden letzte, ir trûrens wer!
 Waer ze Munsalvaesche iu vrâgen mite,
 in heidensschaft ze Trabonite!'

DIU MAGET TRÛREC, NIHT GEMEIT

Diu maget trûrec, niht gemeit,
 an urloup von dem ringe reit.
 al weinde si dicke wider sach:
 nu hoert wie si ze jungest sprach:
 'ay munsalvaesche, jâmers zil!
 wê daz dich niemen troesten wil!'

Zij sprak: 'U bent het die mij van de etiquette
 doet afwijken, en die mij mijn groet doet
 weigeren aan Artus en zijn hofstoet.
 Schande over uw helder aanschijn en uw
 mannelijke gestalte. Als ik beschikte over
 verzoening en vrede dan zouden die voor
 u een kostbare zeldzaamheid zijn. U houdt
 mij voor een monster, en toch ben ik minder
 monsterachtig dan u.
 Heer Parzival, nu zeg mij eens, doe mij het
 verhaal van waarom u de droevige visser, toen
 hij daar vreugdeloos en troosteloos gezeten
 was, niet van zijn zuchten hebt verlost? De
 volle last van zijn verdriet heeft hij aan u
 getoond, gij trouweloze gast!
 U had zich moeten erbarmen over zijn nood.
 Moge uw mond net zo leeg worden
 – zonder tong erin bedoel ik – als uw hart dat is
 aan de juiste gezindheid!
 In de hemel, voor de Hoogste Hand,
 bent u verwezen naar de hel, zoals u dat ook
 op aarde zult zijn zodra de nobelen tot een
 verstandiger mening komen. Gij ondergang
 van alle heil, gij vervloeking der zaligheid, gij
 ware verachter van de zuivere eed!

U schuwt de mannelijke eer, en aan uw
 nobelheid bent u zo ziek, dat geen arts het kan
 genezen. Ik ben bereid op uw hoofd te zweren,
 wanneer iemand mij die eed wil afnemen,
 dat nooit een schoner man met groter
 trouweloosheid was toegerust. Gij vishaak met
 kleurige veertjes als lokaas, gij addertand! Uw
 gastheer heeft u toch een zwaard gegeven, al
 is uw waardigheid dat nooit waard geweest.
 Door uw zwijgen bereikte u daar het toppunt
 aller zonden. U bent een speeltuig van de
 hellehoeder. Gij ontet, heer Parzival! U
 heeft ook de graal voor u zien heen dragen, en
 het scherpsnijddend zilver, en de bloedende
 speer. Gij die de vreugde wegneemt, en in
 droefenis schenkt! Was u in Munsalvaesche
 met vragen gekomen – de stad Tabronite in
 het heidenland bezit de rijkdom om alle aardse
 wensen te vervullen.'

[LB]

De weinig opgetogen, droevige maagd
 reed zonder afscheide te nemen weg uit de
 kring. Wenend keek zij telkenmale om.
 Hoor nu wat zij ten slotte zei:
 'Ai, Munsalvaesche, toonbeeld van alle smart!
 Ach, dat niemand u troost wil schenken!'
 [LB]

Iamer ist mir entsprungen.
 Ach mein lait ist veste.
 Owe clag hat betwungen
 mein sendes hercz ouf dirre linden
 Hoher mut, trost, vreude mus sich decken.
 Sufczen, travren, wainen
 wil ich han um disen werden recken.

WOL DEM KÜNFTËCLICHEN TAGE!

Wol dem künftêclichen tage!
 gêrt si ir süezen mære sage,
 als von ihr munde wart vernomen!
 man sach ein juncvrouwen komen,
 ir cleider tiure und wol gesnitn,
 kostbaere nâch Franzoyser siten.
 ir kappe ein rîcher samît
 noch swerzer denn ein gënit.
 arâbesch golt gap drüffe schîn,
 wol gewohrt manc tuteltubelîn
 nach dem insigel des grâles.

Si wart des selben mâles
 beschouwet vil durch wunders ger.
 nu lât sie heistieren her.
 ir gebende was hôch und blanc:
 mit manegem dickem umbevanc
 was ir anlütze verd
 und nieht ze sehen enblecket.
 Senfteliche und doch in vollem zelt
 kom si rîtende über velt.
 ir zoum, ir satel, ir runzît
 was rîche und tiure ân allen strît.

Man liez an den siten
 in den rinc rîten.
 diu wîse, niht diu tumbe,
 reit in den rinc alumbe.
 man zeigete ir wâ Artûs saz,
 gein dem si grüezens niht vergaz.
 en francoys was ir sprach.
 si want mit ir hende
 wider ab ir houbtgebende:
 ez waer bezel oder snürrinc,
 daz warf si von ir an den rinc.
 Cundrîe la suziere
 wârt dô bekennet schiere,
 und des grâles wâpen daz si truoc,
 das wart beschouwet dô genuoc.
 Und uber al den rinc wart vernomen:
 ‘Cundrîe la surziere ist komen!’
 Stig stuoht mit zûhten unde sprach
 des man vür hôhiu mære jach.
 An der selben stunde
 ir rede si sus begunde:

In mij is medelijden gegroeid.
 Ach, mijn verdriet is groot.
 Helaas, op de tak van deze lindeboom
 heeft geweeklaag mijn verlangend hart
 overweldigd. Blijje moed, vertrouwen, vreugde
 moeten zich bedekken. Zuchten, rouwen,
 huilen wil ik om deze nobele held.

Heil nu de dag die komen gaat!
 Eer zij de zoete woorden van het nieuws
 dat uit haar mond vernomend werd!
 Men zag een jonkvrouw naderen,
 in kostbare en welgesneden kleren,
 naar rijke Franse stijl.
 Haar reismantel met de mantelkap was van
 een weelderig fluweel, nog zwarter dan een
 genetkat. Arabisch goud glansde erop
 van vele ingeweven tortelduifjes,
 het embleem van de graal.

Men blikte haar onmiddellijk
 met veel nieuwsgierigheid aan.
 Laat haar zich nu hierheen spoeden!
 Haar hoofdtooi was hoog en wit,
 en haar gelaat was
 met vele zware sluiers bedekt
 zodat het niet te zien was.
 Rustig, hoewel in volle telgang,
 kwam zij over het veld gereden.
 Haar toom, haar zadel en haar paardje
 waren ontegenzeggelijk rijk en kostbaar.

Men liet haar dadelijk
 de kring binnenrijden.
 De wijze, verre van onnozele vrouw
 reed heel de kring rond.
 Men wees haar waar Artus was gezeten,
 die zij niet verzuimde te groeten.
 Zij sprak en français
 Met haar handen
 wikkelde zij haar hoofdtooi los.
 Haar kap, met linten en al,
 wierp zij van zich af in de kring.
 Dadelijk herkende men nu
 Cundrie la sorcière,
 en het graalwapen dat zijn droeg,
 werd van alle kant bekeken.
 Overall in de kring werd vernomen:
 ‘Cundrie la sorcière is gekomen.’
 Stig stond zij rechtop en verkondigde een
 boodschap die men dadelijk herkende als van
 hoog belang.
 Zij begon als volgt te spreken:

‘Ówol, dich, Gahmuretes sun!
got wil genâde an dir nu tuon.
ich meine den Herzelayde bar.
Feirefiz der vêch gevâr
muoz mir willekomen sîn
durch Secundillen die vrouwe mîn.’

Zuo Parzivâl sprach si dô:
‘nu wis kiusche unt dâ bî vrô.
wol dich des hôhen teils,
du crône menschen heiles!
daz epitafjum ist gelesen:

Du solt des grâles hêre wesen.
wære dir niht mêr saelden kunt,
wan daz dîn wâhrhafter munt
den werden unt den süezen
mit rede nu sol grüezen:
den küneec Anfortas nu nert
dîns mundes vrâge, diu im wert
siufzebaeren jamer grôz:
wâ wart an saelde ie dîn genôz?’

Parzivâlen ir mæres niht verdrôz
durch den liebe ûz sînem ougen vlôz
wazzer,
des herzen ursprinc.
dô sprach er: ‘vrouwe nu sagt,
wenn oder wie ich süle gein mînen vrôuden
varn,
und lât mich daz niht lange sparn.’
dô sprach si: ‘lieber hêre mîn, ein man sol
dîn geselle sîn.
den wel: geleites warte an mich.
durch helfte niht lange sîme dich.’
Cundriê, die zwên, hin riten sie.

SIBEN STERNE SI DÔ NANTE

Siben sterne si dô nante
heidensch, die namen bekante
der rîche werde Feirefiz,
der vor ir saz szwarz unde wîz.
si sprach: ‘nu prûeve, Parzivâl.
der hôhste plânête Zvâl,
und der snelle Almustrî, Almaret,
und der liehte Samsî,
erzeigent sælikeit an dir.
der vûnfte heizet Alligafir,
unde der sehste Alkitêr,
und uns der næhste Alkamêr.
ich enspriche ez niht ûz eime troum:
die sint des firmamentes zoum,
die enthalden sîne snelheit:
ir crieic gein sîme loufte ie streit.

‘Gezegend jij, zoon van Gahmuret!
God wil aan jou genade betonen.
Het kind van Herzelayde is degeen die ik
bedoel. De bontgeklekte Feirefiz moet ik
welkom heten omwille van mijn vrouwe
Secundille en vanwege de vele verheven daden
van nobelheid waardoor hij vanaf zijn vroegste
jeugd zijn roem bevochtend heeft.’
Daarop sprak zij tot Parzival:
‘Hou je nu kuis terug, maar wees verheugd.
Gezegend jij om de verhevenheid die je
deelachtig is geworden, jij kroon op het
menselijk heil. Het inschrift is gelezen:

jij zult de heer zijn van de graal.
Waren je geen andere gelukzaligheden
beschoren dan dat jouw waarachtige mond
nu een groet zal spreken tot de zoete en nobele
Anfortas en dat hij ditmaal genezen zal door
een vraag uit jouw mond, die zijn groot en
jammerlijk verdriet zal verjagen – wie zou jou
ooit in zaligheid evenaren?’

Wat zij zei, verdroot Parzival allerminst
en uit vreugde stroomden hem de tranen uit de
ogen, een bron die opwelde uit het hart.
Toen sprak hij: ‘Vrouwe, zeg mij nu,
wanneer of hoe ik mijn vreugde tegemoet zal
gaan.
Houd dat niet lang voor mij verborgen.’
Toen sprak zij: ‘Mijn lieve heer, één man zal uw
metgezel zijn.
Kies hem. Ik zal uw begeleidster zijn.
Draal niet lang bij het bieden van uw hulp.’
Cundrie en die twee, zij reden heen.
[LB]

Zeven sterren noemde zij vervolgens,
in heidense taal.
De rijke en nobele Feirefiz die,
zwart met wit, voor haar zat, herkende die
namen. Zij sprak: ‘Let nu op, Parzival.
De hoogste planeet Zval [Saturnus],
de snelle Almustrî [Jupiter], Almaret [Mars],
en de stralende Samsî [zon]
wijzen op jouw gelukzaligheid.
De vijfde heet Alligafir [Venus],
de zesde Alkiter [Mercurius]
en die ons het meest nabij is Alkamêr [maan].
Het is niet vanuit een droom
dat ik hier spreek: zij beteugelen het
firmament en houden de snelheid daarvan in.
Hun tegenkracht heeft de loop ervan altijd
weerstreefd.

Sorge ist dînhalp nu weise.
 swaz der planeten reise
 umblouft, und ir schîn bedeckt,
 des sind dir zil gesteket
 ze reichen und ze erwerben.
 dîn riuwe muoz verderben.
 wan ungenuht al eine,
 dern gît dir niht gemeine:
 grâl und des grâles craft
 verbietet falschlich gesellschaft.
 du hetes junge sorgen erzogen:
 die hât kumendiu vröude an dir betrogen.
 du hât der sêle ruowe
 und des lîbes vröude in sorge erbiten.'

De zorg heb jij nu in een eenzaamheid
 achtergelaten. Al wat binnen de baan der
 planeten valt en door hun schijnsel wordt
 bestreken, is jou ten doel gesteld
 om te bereiken en te verwerven.
 Jouw smart zal moeten verkommeren.
 Alleen door een ongeremd begeren,
 zou jou je deel onthouden worden,
 want de graal en de graalsmacht
 staan geen vals kameraadschap toe.
 In je jeugd heb je de zorgen gevoed, maar de
 naderende vreugde heeft ze van je afgenomen.
 Door strijd heb je de rust van de ziel verworven,
 en door de zorgen te verduren de vreugde des
 levens.'

[LB]

[LB]: vertaling door Leonard Beuger uit
*Parzival: Wolfram von Eschenbach: Complete
 vertaling*. Zeist: Uitgeverij Christoffor, 2016.